

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskerne's Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskerne's Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE REBUS AEGYPTIIS.

PROLUSIONEM

AD INDICENDUM EXAMEN PUBLICUM,

IN

SCHOLA FRIDERICIBURGENSI

HABENDUM,

SCRIPSIT

FRID. CHRIST. v. HAVEN,

IN SCHOLA FRIDERICIBURGENSI PRÆCEPTOR ADJUNCTUS.

Vilniensis Universitatis Librarianus Bibliothecarius.

HAUNIAE 1835.

TYPIS DIRECTORIS JANI HOSTRUP SHULTZII,
AULE ET UNIVERSITATIS TYPOGRAPHI.

Iam anno 1828, cum in schola Fridericiburgensi munere præceptoris fungerer, hocce specimen, cuius edendi occasionem nunc latus arripi, alio quidem consilio composui, cuius ulterius persequendi potestatem mihi defutram esse, video. Quare ut benevole excipiatis, humanissimi lectores, ista, qualiacunque sint, historico-criticarum disquisitionum initia rogo. Etiam si forte proventus, qui ad thesauros historicos hinc redundant, fere nihil esse vobis videantur, spero tamen, fore, ut concedatis, viam, quam ingressus sum res Aegyptiorum per vestigaturus, si rite incedatur, posse multam iis præbere lætitiam nec non utilitatem, quorum vires animi in veritate eruenda exercere maxime intersit. Iuvenes igitur literarum studiosos in primis admonitos volumus, ut monstrata vestigia premant.

I.

De interpretibus, quibus relationes de vetere Aegypto,
per linguam Graecam nobis traditae, sive mediatæ sive
immediatae debeantur.

Herodotus, postquam nos docuit, quas regiones Psammitichus Ioni-
bus et Caribus dederit habitandas, hæc verba subjungit¹⁾: *καὶ δὴ καὶ παῖ-
δας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγύπτιον, τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐπιδίδουσεσθαι ἀπὸ δὲ
τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν, οἱ νῦν ἐρυηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι; et
paucis interjectis: πρῶτοι γαρ οὗτοι (sc. Jones et Cares) ἐν Αἰγύπτῳ ἄλλο-
γλωσσοι κατοικήθησαν.* Ac prorsus amplectimur veritatem relationis, etsi
ab ipso Diodoro improbatae, ex qua²⁾, qui ante Psammitichum rerum po-
titi sunt, inaccessam peregrinis Aegyptum fecisse dicuntur, appellantes vel
morte vel servitute multantes. *Unde liquido apparet, primos interpretes,
qui inter Graecos et Aegyptios essent internunciū, saltem usque ad aetatem
Herodoti (cfr. οἱ νῦν ἐρυηνέες) fuisse Aegyptios, non Graecos.*

Satis scio, ut in hac re Herodoto credas, plura exponi non opus
esse, sed fac, Herodotum tacuisse, nonne ex aliis rationibus idem assequi
possumus? Graecis in urbes Aegyptiorum venire minime licuit³⁾; ἦν δὲ
τοπαλαιὸν μούνη ἡ Νεάρχατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου εἰ δὲ τις
ἔς τῶν τι ἄλλο σομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὄμόσαι, μὴ μὲν ἐκόντα ἐλ-
θεῖν. ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νῇ αὐτῇ πλέειν ἔς τὸ Κανωβικὸν. Graecos igitur
Aegyptii omnino sibi obnoxios voluerunt; prætereaque ex omnibus indiciis
elucet, quantopere veriti sint, ne quid literarum et artium peregrini ipsis
surriperent. Id utique egerunt, ut mirationem, admirationem, horrorem ex-
citarent. Quare Aegyptii, quippe qui commerciis cum Graecis inde a tem-
pore Psammitichi frequenter haberent, linguam Graecam addiscerent, plane
necessere erat, dum simul nulla omnino necessitas postulareret, ut Graeci, qui-
bus in Aegyptum extra certa concessa loca venire non permissum erat, lin-

1) Herod. Lib. 2, 154.

2) Diodor. Lib. 1, 67. pag. 203. edit. Wesselingii. Biponti 1793.

3) Herod. Lib. 2, 179.

quam *Ægyptiam* intelligerent. Sacerdotes quidem, etiamsi ipsi forte, alias rationes secuti, Iones et Cares Psammiticho conciliaverint, non potuit non poenitere, quod Græcorum arbitrio res *Ægypti* temere subjiccerentur. Nam omnia in *Ægypto* maximeque hoc tempore gravissimam hierarchiam spirabant; sub imperio Sabaci⁴⁾), cuius fere aetate Psammitichus natus est, ἔθοξε — κατὰ τὸν ὑπνον λέγειν αὐτῷ τὸν ἐν Θήβαις θέον⁵⁾), ὅτι βασιλεύειν οὐ δυνήσεται τῆς Αἰγύπτου μακαρίως οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἐὰν μὴ τοὺς ιερεῖς ἄπαντας διατεμών, διὰ μέσων αὐτῶν διέλθῃ μετὰ τῆς θεραπείας. Etiam Josephus⁶⁾ e scriptis Manethonis refert, Amenophin Amenophi respondisse, ὅτι δυνήσεται Θεοὺς ἰδεῖν, εἰ καθαρὰν ἀπό τε λεπρῶν καὶ τῶν ἄλλων μιαρῶν ἀνθρώπων τὴν χώραν ἄπασαν ποιήσειν. Num igitur verosimile est, istos sacerdotes tulisse, regem et milites *Ægyptios*, quos, superstitione ac timore deorum satis perfusos, sibi obnoxios tenere soliti essent, cum Græcis loqui, lingua utentes, quam ipsi non intelligerent? Immo! eo ipso tempore, quo Græci cum *Ægyptiis* commercium habuisse dicuntur, inter sacerdotes novum collegium ortum est, cuius levissimum officium fuerit munere interpretum fungi, quamquam isti exploratores pallium interpretum gestabant, quorum esse interpretari prorsus credebat reges et milites et bubulci et Græci. Profecto interpretes interpretati sunt; consiliarii Pharaonis Pharaoni consilia præbuerunt; istud collegium, quod furto ablata a furibus accepit, justo possessori illa restituit; nec aliter apud Persas: Septem principes, qui regi, uti Ormuzdo septem Amschaspandi, aderant, partes ministrorum egerunt; Ferveri, qui bonis hominibus et regibus mala averruncatur erant, mala utique, quamdiu omnia sacerdotibus obsequebantur, averruncaverunt. Isti tamen sacri ministri, etiamsi a Baalibus non obligati essent, sibi ipsis quidem satisfaciendi causa partes exploratorum et speculatorum egissent fere omnes. Secreta consilia et facinora, quæ quis alios latere putaret, jam in

4) Diodor. Lib. 1. 65. pag. 194.

5) τὸν ἐν Θήβαις θέον intelligo Thebarum præsidem, unum de בָּבֶלְוִיְהַבְּ, de quibus infra locuturi sumus.

6) Joseph. contr. Apionem. Lib. 1. 26,

collegiis sacerdotum circumferebantur, ita ut deos (בָּעֵדִים), collegiorum scilicet præsides, esse omniscios, oracula istorum deorum infallibilia, homines profani vix possent, quin crederent mente capti, quibus quidem sacerdotes deos flectere posse haud inepte viderentur; re vera enim omnia, quæ voluerunt, perpetrare poterant sacri ministri. Nimirum, regibus summum imperium ore concedebant; sin autem rex consilio deorum, sacerdotum scilicet arbitrio, morem non gessit, sexcenti utique dæmones furiales in locum Ferveri subierunt, et, si rex tam impius fuit, adeo non supersticiosus, inquam, ut gratiam deorum negligeret et invidiam istorum sapientum spernere auderet, satellitibus non minus impiis fretus, licet bono ingenio justoque animo prædictus meliora sequeretur consilia, quam quæ sacro collegio placerent, de eo tamen actum erat; artes enim fraudulentæ consuebantur, vaticinia divulgabantur, quæ ut evenirent, ipsi sacerdotes per ambages callide effecerunt. Quin etiam Apr̄ies⁷⁾, qui, Græcis sisus, ea fuisse persuasione, „ne deum quidem quenquam posse sibi adimere regnum”, forte solum ob id nefarium dictum interiit, cum scilicet sacerdotes milites post cladem a Cyrenæis acceptam ad seditionem faciendam concitassent, insurrantes⁸⁾, „eos a rege in apertam perniciem consulto fuisse demissos, ut, his internecione deletis, ipse ceteris Ægyptiis imperitaret securius”. Quicquid id est, ex sola sana ratione cognoscimus, castam, quam vocant, militum vi armorum in ceteras castas ex arbitrio dominari potuisse et quodammodo dominatam esse; quo tempore sacerdotes tamen, prudentia, potissimum vero calliditate et fraude, usi, imperium multo valentius exercuerunt, quam quod nomen summi imperii præ se ferret. Sic etiam in res Ægyptiorum tempore Psammitichi quadrant verba Zoroastris⁹⁾: „Er (rex) kann gesagt haben, was er will, und seine Befehle sind unwiederruflich; aber Ormuzds Lehre soll ihn hindern nichts zu befehlen, als was gut und gerecht ist”. Satis quidem cernimus, Zoroastrem bonam justamque rationem spectasse, nec insi-

7) Herod. Lib. 2, 16g.

8) Herod. Lib. 2. 161.

9) Seervens Zveen: 1 Th. pag. 478. Göttingen 1815: e Zendavesta 1. pag. 72. &c.

tias imus, sacerdotes *Ægyptios* primitus, bonum et justum consilium secutos, ut impedirent, ne quid mali et injusti milites ceterique homines rudes committerent, cultum deorum et consecrationem animalium instituisse, nec mala perpetrare studuisse, quod hominibus dæmones furiales aut *Ferveros* immiserint, ac speculatores, pallium dignitatis pietatisque gestantes, ubique habuerint. Quicquid vero id est, tempore, quo *Sabaeus*, rerum in *Ægypto* potitus, rursus abiit, cum tandem duodecim principes, hierarchiam nefariam exosi, summum imperium sibi vindicavissent, aliud utique agebant sacri ministri, speciem sapientiae servantes; nec tamen contumaciam stultorum deponere potuerunt, vel regibus objicientes¹⁾: „filius sapientum ego, filius „inquam regum antiquitatis”. Verum enim vero, cum *Psammithicus* Jonibus et Caribus, qui auxilium ipsi præstiterant, certas sedes in præfectura Tantica deditisset, summi sacrorum ministri, nì fallor, simulac res respirandi intervallum iis fecerunt, collegio sanctissimorum convocato, de rebus publicis deliberaverunt, ne scilicet sapientes, viri probi, in posterum violentiam et dominationem militum piratarumque subirent. Quicquid vero in disceptationem ceciderit, ipsa res utique tulit, ut hæc oratio aut similis quædam a quopiam prolata sit:

Quantum isti peregrini armis et fortitudine polluerint, experti sumus; esse piratas et feros bellatores scitis; nec ignoratis, quam sæpe reges, suis satellitibus fisi, nostra sacra consilia contemserint, ac quam sæpe, nisi viri probi omnia circumspicientes, prudentia et sapientia usi, malitiam suppressissent, vis, quin etiam interitus, ab istis impiis atque immorigeris toti systemati sacerdotum parata fuisset. Quæ cum ita sint, nobis curæ cordique esse oportet, ne homo impius et refractarius istos peregrinos ad mala perpetranda in auxilium vocet. Idecirco, inquam, necesse est, e nostratibus aliqui linquam *Græcam* edoceantur, qui munere interpretandi fungi possint; deinde, ut *Græci* aditu in *Ægyptum* prohibeantur, non vocati; quo efficitur, ut quid, nobis insciis, clam machinari haud facile possit malitia. —

¹⁾ *Esaias* 20, 3.

Istud quidem consilium, quod nec probis nec improbis displicere potuit, inter sacerdotes vere prolatum esse ex ipso eventu cernimus; quin etiam, si historia tacuisset, sacros ministros tamen munus interpretandi sibi vindicasse ex aliis rationibus novissemus. Atqui, historia non tacet; e relationibus enim Herodoti satis apparet²⁾), quando ac unde isti interpretes originem traxerint, neque dubitari potest, quin sacerdotes magnopere interfuerit impedire, ne Græci rebus Ægyptiis se admiscerent arbitri.

Hæc omnia nomine regis facta esse concedimus, licet per sacros ministros, consiliarios scilicet Pharaonis, perpetrata. Herodotus quidem modo refert, pueros Ægyptios, jussu Psammitichi, lingua Græca imbutos fuisse, a quibus pueris, non ab aliis Græcis, interpretes Ægyptii in posterum edocti sunt, sed utrum illi pueri e tribu sacerdotum electi sint nec ne, in incerto reliquit, nec minus, num illi pueri alias quam sacerdotes linguam, qua ipsi jam imbuti essent, docuerint. Pueros autem e tribu sacerdotum fuisse, verosimillimum videtur, at nihil tamen ad rem; neque vero dubium est, quin pueri, lingua Græca jam imbuti, sacerdotibus commissi sint, ut isti, quos quidem eximiam solertiam et doctrinam assecutos esse omnes putarent, ingenium suum in hac re ut in aliis exercere possent; ceteros enim Ægyptios alia negotia curare oportebat. Græci vero, qui primi inter Ægyptios recipiebantur, erant piratæ, ad bellum et prædationem proni, literarum et artium minime studiosi. Horum igitur non interesse potuit, sive interpretes essent e gente Ægyptia sive e Græca, si modo interpretes in promptu haberent. Cum autem Ægyptii, si quid per Græcos obtainere vellent, suos interpretes, qui jam ætate Psammitichi aderant, utique missuri essent, dum Græci, si quid ab Ægyptiis petere vellent, quoniam certa loca egredi iis non liceret³⁾, interpretibus, quos Ægyptii misissent, internunciis usuri essent, — inde sane intelligimus, interpretes, etiamsi Ægyptii linguam suam Græcos non celavissent, haud facile tamen e gente Græca exoriri posse; fac vero, singulos quosdam Græcos linguam Ægyptiam addidicisse, id quo

2) Herod. Lib. 2, 154.

3) Herod. Lib. 2, 179.

nescimus, interpretandi tamen munus iis esse præcipuum negotium non posset. Quare vix a vero aberramus, si omnia, quæ de *Ægyptiis* rebus Græce scripta (nugas et conjecturas ipsorum Græcorum omittimus) nobis occurrant, saltem cum prima vice Græcis traderentur, per interpretem, e gente *Ægyptia* ortum, percepta fuisse proprie dici posse statuamus, ita ut, ubi auctor hoc vel illud de rebus *Ægyptiis* refert, inquirere debeamus, utrum interpres enunciationes et notiones *Ægyptias* Græce rite expresserit et Græcus verba interpretis intellexerit, nec ne. Forte interroges, cur operam et oleam consumserim, ut probarem, interpretes fuisse de gente *Ægyptia*. Idcirco, inquam, quia neminem de rebus *Ægyptiis* rite judicare posse censeo, nisi istos errores, quos interpretes interpretando importaverint, diluerit; neque diluere potest, qui interpretes fuisse gente *Ægyptia* parum animadverterit. Accedit, quod illis ratiocinationibus ducti, in universum pronunciare jure possumus: Simulac in ea terra, ubi in castas distributi sunt incolæ, manus hominum peregrina utentium lingua certas sedes obtinuerit vel etiam ad aulam regiam vel inter milites honore et auctoritate valuerit, certum est, ordinem singularem, cuius fuerit munere interpretandi fungi, in casta sacerdotum statim ortum esse; quot scilicet variis linguis milites e variis gentibus contracti usi sunt, totidem genera interpretum sacris ministris in promptu fuerunt.

Redeamus ad rem. Utique manifestum est, interpretes *Ægyptios*, qui ex illis pueris lingua Græca imbutis orti sint, modo sermonem quotidianum perceperisse; saltem, quia, adhuc pueri, Græcis committebantur, nullam accuratam de ipsa *Ægypto* et rebus *Ægyptiis* cognitionem assecutient; neque fieri potuit, quin, inter suos reversi, plures denominationes, quæ in primis vocabulis technicis responderent, vel quæ *Ægyptias* res ipsis Græcis incognitas apte exprimerent, omnino ignorarent. Quas denominations interpretes in posterum, quando eas adhibituri essent, quærendo et respondendo obiter addiscerent, necesse erat. Ex istis autem colloquiis maximi prodierunt errores et qui efficerint, ut vel peritissimi Græci, interpretibus invitis, egregie fallerentur. Quemadmodum enim Gallus quidam

tres columbas per drey heilige Geister lingua Germanica reddidisse dicitur, sic lingua Græca haud raro perperam usi sunt interpretes Aegyptii. Cum enim Amasis Græcis fecisset potestatem⁴⁾ pluribus locis aras et fana diis ædificandi, etsi extra ista loca excedere iis vix licuit, ipsi tamen Aegyptii cum Græcis, quorum etiam non parva manus a rege conducta inter milites versabatur, frequentius collocuti sunt; quo factum est, ut e variis sermonibus, potissimum de diis Græcorum, qui et quales essent, institutis, interpretes Aegyptii denominationes Græcas sibi ipsi excerpserint, quæ ad suas sacras res, quas dissimulare deberent, revocarentur⁵⁾; e. g. cum Ἐρμῆν dici eum audivissent, qui literas invenisset, statim suum Thouth τὸν πρότερον Ἐρμῆν et suum Tat τὸν δεύτερον Ἐρμῆν appellare non dubitaverunt. Etiam Græci in errores sæpiissime incidebant, se arcana Aegyptiorum satis expiscatos esse putantes. Græci quidem nihil fere Aegyptios celabant; Aegyptii igitur, quibus de rebus Græcis judicandi potestas fuit, non potuerunt, quin intelligerent, illos in artibus et literis non parum progressos esse, nec in meditationibus philosophicis et metaphysicis ignaros atque inscios. Aegyptii vero omnia fere Græcos celabant; Græci igitur, qui in expiscando et ratiocinando iudicium suum exercuerunt, quia opiniones plebis Aegyptiæ, stultitia et superstitione gravidas, maxime offenderunt, quasi istis rebus inesset sapientia, qua sacerdotes gloriarentur, sane non potuerunt, quin jactantiam et vaniloquentiam eorum accusarent, nec minus erat, quod prophetæ Judæorum in Aegyptios graviter invenherentur. Atqui Judæi, ipsi quidem arrogantissimi, majestate Jehovæ elati, accusabant damnabantesque; istos accusatores despicerunt sacerdotes Aegyptii, quos utique poenitere non potuit, quod sacramento obligati prohiberentur, ne sua sacra revelarent; Judæos igitur, nihil morati, dimiserunt non refutatos. A Græcis vero, qui modesti, sana ratione nisi, multa iis objecerunt, in iniquum locum deducti sunt; nam ob eam ipsam causam, quod Græci, magna quidem exspectantes, libenter cederent refutati, ob eam causam, inquam, eos scilicet pupu-

4) Herod. Lib. 2, 178.

5) Syncell. pag. 40; e biblioth. Græc. Fabricii. Hamburgi, 1708. Tom. 1; pag. 72.

git, quod ipsis, sacramento obligatis, sua sacra revelando refutare non licuit, quos refutare se posse sentirent. Quisquis mentem humanam respicit, is sane nunquam inficias ibit, hanc meam argumentationem justam veramque esse: Si, sacramento obligatum, arcana silentio premere te oporteret, num tibi molestum esset, ea alios celare, qui aut stulti nihil intelligere possent aut in opinionibus praeoccupatis pertinaces nihil concedere vellent? Certe non molestum esset. Atqui, fac aliquem tibi objicere, tua verba et facta a sana ratione abhorrere, nec modo verbis jaetare, sed argumentis et ratiocinationibus efficere, ut ipse non possis, quin illis argumentis cedas, nisi si ea, quæ celare oporteat, reveles; objurgationi quidem interdum locus non erit, modo asseveres, te, nisi sacramento obligatus essemus, illa crimina diluere posse. Sin autem multi, et a quibus magni aestimari tua interesset, undique te despicerent, num id aequo animo ferres, sacramento obstrictus, quo quod te obstrinxisses, etiam jure reprehendi posses?

Ad illa verba provoco, quæ Fabricius e scriptis Borrichii refert⁶⁾: "accedit horribile illud sacramentum, quo obligatur Horus, ne commissum sibi arcum cuiquam patefaciat, nisi vel taciturno filio suo vel amico securissimo." Herodotus vero, modestus et qui sua cuique tribueret, etiam sacerdoti Ægyptio amicus securissimus facile evasit. Sacerdotes enim Ægyptiorum, quorum solis asseverationibus de solertia ipsorum et sapientia Græci cedere dubitaverunt, non potuerunt non cupide optare, illum Græcum celeberrimum, totius arcani compotem, inter cæteros Græcos pronunciare, eos in universum vera retulisse atque etiam in pluribus artibus soleritiam et intelligentiam assecutos esse, quantam ne somniarent quidem Græci. Nec eos fecellit Herodotus volens; Solonem, Thaletem, Platonem, Eudoxum, Pythagoram⁷⁾ ceterosque prætermitto, qui sapientiam Ægyptiorum ad sua accommodaverunt. Ille autem, quem cernimus⁸⁾ velle fidem dati sacramenti servare, ad ipsos sacerdotes saepius provocat, sc fidem violare non

6) Fabric. bibl. Græc. Tom. I. pag. 71.

7) Plutarch. de Isid. et Osirid. pag. 397. edit. Jo. Jac. Reiskii. Lipsiae. 1777.

8) Herod. Lib. 2, 5.

sentiens⁹⁾. Proh dolor! vel hunc fontem, unde parca cognitio rerum Ägyptiarum hauriri posset, valde perturbarunt interpretes Ägyptii, qui, nulla fere nominum priorum habita ratione, nomina propria Græca temere substituerunt pro Ägyptiis, quibuscum certæ notiones conjungebantur iis similes, quas Græci ad sua retulerant. Sic enim nomina propria commutare etiam interpretis esse putarunt, qui in interpretando vires exercebant. Ad quam pravam interpretandi rationem promovendam haud parum contulit, quod Græci Homeri aliorumque de Ägypto fabulationes, quasi in istis esset vera historia, adeo sibi vindicaverunt, ut haud raro interpretes cederent, simulac modo similium rerum Ägyptiarum reminisci possent. Sin autem erant interpretes, qui istas fabulationes nugas haberent, a Græcis vel objurgationes sustinebant¹⁾. Omnia recensere neque possumus neque necessarium habemus, sufficit vero modo unum locum recognoscere²⁾: ὕστερον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ἡρόν τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπολλῶνα Ἑλληνες ὄντα μάζουσι τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστερον Αἰγύπτες Ὀσίριος δέ ἐστι Λιόνυσος καὶ Ἐλλάδα γλῶσσαν. Ἐν Ἑλλησι μὲν τοῦ νεώτεροι τῶν Θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Λιόνυσος καὶ Ηάν παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ, Ηάν μὲν ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων Θεῶν. Ἡρακλῆς δὲ, τῶν δευτέρων, τῶν δυώδεκα λεγομένων εἶναι Λιόνυσος δὲ, τῶν τριτῶν, οἱ ἐκ τῶν δυώδεκα Θεῶν ἔγενοντο. Habetis mirum ex diis Græcorum et Ägyptiorum decoctum, cuius decoctionis plenum calicem exhaurivit Creuzer³⁾. Cum tandem Ägyptii sacerdotes animadverterent, Græcos in gravissimis erroribus et absurdissimis de Ägypto opinionibus hærere nec non vanitatem et vaniloquentiam ipsis Ägyptiis objicere, plures quidem non potuerunt, quin illo horribili sacramento obligati cruciarentur. Hos cerno equidem ea scripta, mysticismo perfusa, concinnasse, quae sub imperio Ptolemæorum in lucem ederentur, hodie fere omnia deperdita. Quod Græci in

9) Herod. Lib. 2, 42.

1) Strabo. Lib. 1, 97. edit. Siebenkees. Lipsiæ 1818 vid. infra.

2) Herod. Lib. 2, 144. 145.

3) Creuzeri Symbolik.

prava interpretatione perstabant, arcana se expiscatos esse putantes, non mirum, sed quod viri doctissimi, in absurdas sententias disputantes, usque ad nostram ætatem somniaverunt, ista scripta jam dudum, antequam a sacerdotibus promulgarentur, in arcanis recondita fuisse, id utique mire animum afficit. Alii ista scripta dicebant supposititia, quæ alii ab Ægyptio quidem sacerdote edita esse concedebant, sed cuius malam fidem accusarent. Verum enimvero, qui, quantum illo horribili sacramento se non prohiberi putaverunt, illa sacra, quæ revelare nefas erat, modo tenui velo obtexerunt, ii a Græcis condemnantur, non quod datum sacramentum violaverint, sed quasi de re vera eos reddere incertos voluerint, quos tamen certiores facere voluerunt. Si igitur vitia e prava interpretandi ratione orta tollere ac velum, quo Ægyptii res obtexerunt, detrahere potuerimus, tum demum ipsas res oculis resupinatas habebimus. Quod vero ad interpretationem attinet, observandum est, linguam veterum Ægyptiorum fuisse de dialectis Semiticis. Nam, licet Ægyptii ante adventum Græcorum cum Phoenicibus, Hebrewis et Æthiopibus haberent commercium, docuit tamen Herodotus⁴⁾, Jones et Cares primos fuisse ἐν Αἴγυπτῳ αλλογλώσσους, neque obstat, quod obiter dixit⁵⁾, Ammonios esse Ægyptiorum atque Æthiopum colonos et linguam ex utrisque mixtam usurpare.

2.

De nomine terræ Ægyptiæ.

Inicio a verbis Herodoti⁶⁾: *Kai εῦ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χῶρης δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προαιάσσωντι, ἴδοντι δὲ, ὅσις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτος, ἐξ τὴν Ἐλληνες ναυτιλλονται, ἐσι Αἴγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον*

4) Herod. Lib. 2, 154.

5) Herod. Lib. 2, 42.

6) Herod. Lib. 2, 5.

τὸς ποταμοῦ. Eos quidem, cum quibus Herodotus Memphi vel Thebis vel Heliopoli in colloquium venit, Herodoto teste, sanæ rationi et veritati consentanea retulisse credere licet: Accedit, quod ⁷⁾ Heliopolitani feruntur Aegyptiorum eruditissimi, ex quibus vel ex Thebanis audivimus: Αἴγυπτος ἐστὶ τὴν "Ἐλληνες ναυτιλλονται, ἔστι Αἴγυπτοισι ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τῷ ποταμῷ". Satis quidem constat, nomina propria in universum apud veteres orientales gentes significatione quadam fuisse, quæ simul ipsam rem quodammodo describeret. Nonne igitur sacerdotes, Aegyptum, nomine Aegyptio scilicet nominatam, esse ἐπίκτητόν τε γῆν καὶ δῶρον τῷ ποταμῷ dicentes, non tantum naturam Aegypti, sed potius, quid nomen Aegypti significaret, docere voluerunt? id quod præterea ipsa verborum constructio monstrare videtur. Quid ergo? num ipsi Graeci, colloquiis cum Aegyptiis nondum institutis, nomen „Αἴγυπτος” sibi finxerunt? an primi interpres, pro nomine Aegyptio Graecis „Αἴγυπτος” reddentes, notionem illius vocis simul quodammodo reddiderunt, ita ut etiam „Αἴγυπτος” dici posset ἐπίκτητόν τε γῆν καὶ δῶρον τῷ ποταμῷ significare? an denique est ipsum Aegyptum nomen proprium? Commentarium Vitringæ in Esaiam evolvebam ⁸⁾, ut experiri possem, quid vir celeberrimus, de nomine „Αἴγυπτος” protulisset. Nulla e sententiis virorum eruditorum lucis allatis probabilis mihi videbatur, quare ipse etymologiam vocis exquirere conabar. „Ai” pro αἰα, unde, spiritu leni in Gamma verso, „γαῖα” vel „γῆ”, terra; γυπτέος, γυπτός, unde Latinis „gypseus”, „crusta gypsea obductus”; ergo „Αἴγυπτος” terra, limo uti gypso crustata. Quis enim ignorat, terras, Nilo adjacentes, crusta vere obductas esse, quæ limum contineret, quem fluvius

7) Herod. Lib. 2, 5.

8) Commentarium Vitringæ in Esaiam Tom. I. pag. 534. Leovardiaæ 1724. Perizonius. Orig. Aegypt. Cap. I. Clericus. Annot. in Jos. 13, 1. nomen „Αἴγυπτος” a voce „Αἴγυψ” vel „Αἴγυπτος”; at Vitringa ait: „non putem, vocem hanc Graecis in usu fuisse”. Bonchartus. Animal. sac. Part. II. Lib. 2, 9. a Copto, celebri Aegypti urbe. Berkel. Not. ad Steph. in voce „Αἴγυπτος” ab αἰ pro αἰα (γαῖα, γῆ) et γύπτος pro κύπτος, κόπτος, ut sit αἴα των Κόπτων. Ipse Vitringa a vocibus αἴς sive αἴες et κόπτος, unde „Αἴγυπτος” fluvius Copti.

anno quoque aggereret? Si igitur veram etymologiam tenemus, nomen „*Αἴγυπτος*” modo Græcum esse intelligimus, cui aliud Aegyptum responderit, necesse est. Etiamsi ipsi Græci nomen illius regionis c terrea incrustatione sibi formaverunt, concludere tamen non licet, incolas ipsius regionis suam denominationem ex eadem terræ proprietate desumisse. Atqui, Herodotus Ammonem immorigeris quibusdam olim respondisse refert⁹⁾: *Αἴγυπτον εἶναι ταύτην, τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιών ἄρδει.* Quod oraculum, Aegyptiace editum, sonuit utique indoli linguarum veterum Semiticarum accommodatum, si per X intellexerimus nomen Aegyptum: X — ea, quam Nilus supergressus bibere facit. *Εἶναι* vocabulo non exprimitur et pro „irrigavit” dicitur „bibere fecit” *Ἄρης*. Interpres quidem verbotenus Græce reddidit: *Αἴγυπτος ἐστι ταύτη, τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιών ἄρδει.* Quare in incerto est, utrum iste deus Aegyptius docuerit:

- 1) X (nomen proprium) est (notione complectendi) illa regio, quam Nilus supergressus &c.;
an potius, ratione etymologiae habita:
- 2) X (nomen appellativum) est (notione significandi) ea terrea massa, quam Nilus supergressus &c.

Hanc explicationem, sensu, qui illi oraculo inest, rite percepto, facile probamus omnes: „Satis quidem scitis, eam terream massam, quam Nilus supergressus bibere facit, dici X; ii igitur, qui e Nilo bibunt, sunt Xii, [nec minus vos, qui idem facitis]”. Herodotus vero, originis vocis „*Αἴγυπτος*”, ab ævo Homeri pro nomine proprio usu jam receptæ, ignarus videlicet, cum interpres securus solito more „X” reddidit „*Αἴγυπτος*”¹⁾ et „bibere facere” „*ἄρδειν*”, non potuit, quin putaret, Ammonem docuisse, Aegypto contineri illas regiones, quas Nilus supergressus irrigaret.

9) Herod. Lib. 2, 18.

1) Diodor. Lib. 1, 19 et Strab. Lib. 1, pag. 95. de nomine Nili et regis ejusdem et Aegypti plura contulerunt, quæ non posse sibi constare infra ostendemus, nec jure ad Herodotum provocavit Strabo: μάλιστα γάρ ἀν προσπίπτοι τὸ ἔηθὲν ἵψ· Προδότες, διάτι δύρον ἡν ἡ κώρα τῆς ποταμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐξιοῦτο τῆς ἀντεῖ ὄνόματος.

Redeamus ad verba Herodoti: „*Αἴγυπτος, ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτιλλονται,*
ἐσι Αἴγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τᾶς ποταμᾶς”. Mihi quidem persuasum est, Herodotum arbitratum esse, se sententiam sacerdotum de *Ægypto* non obiter indicasse, sed ipsum sacerdotum dictum, ab interprete verbote-nus redditum, recepisse. Quod nemo negabit, qui animadverterit, eum, postquam plura de ambitu *Ægypti* attulerit, ad illud sacerdotum dictum rursus provocare, suæ editæ sententiæ indulgentem²⁾: „*pleraque pars ex hac terra, quam supra descripsi, etiam mihi ipsi videbatur, uti sacerdotes ajebant, esse ἐπίκτητος Αἴγυπτίοισι.* Nec dubito, quin omnes mihi consentientes habeam, illud dictum, excluso ἐσι, ad indelem illius antiquæ linguae ita componenti: *Ægyptus*, ad quam Græci navigant, — *Ægyptiis* — *ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τᾶς ποταμᾶς*. Quis autem miretur, si Herodotus, etsi interpres voce recte expressit „*Αἴγυπτος — ἐσι Αἴγυπτίοισι — ἐπίκτητος γῆ*”, mente tamen percepit „*Αἴγυπτος — ἐσι — Αἴγυπτίοισι ἐπίκτητος γῆ*”. Verosimile usque est, interpretem „*ἐσι Αἴγυπτίοισι*” vere collegisse, quamquam Herodotus intellexit „*ἐπίκτητος Αἴγυπτίοισι*”, id quod e lib. 2, 10 appetet. Enimvero, sive interpres et Herodotus a sensu illius dicti aberraverunt, sive non aberraverunt, si modo, ut supra probavimus, statuimus, interpretem (excipimus ἐσι) verbum verbo reddidisse, certum tamen erit, dictum sacerdotum in hancce meam interpretationem aptissime quadrare, vel quod lingua orientalis vix, ni fallor, pro „*ἐπίκτητος Αἴγυπτίοισι*” composuit „*Αἴγυπτίοισι ἐπίκτητος*”. Postquam hæc omnia animo volvi, nihil sano judicio magis conveniens intelligebam, quam sacerdotes Herodotum docere voluisse: ea *Ægyptus*, ad quam Græci navigant, ea terra scilicet, quam Græci *Ægyptum* nominant, ab ipsis *Ægyptiis* nominatur nomine, quod explicandum est *ἐπίκτητος γῆ*, quam fluvius oblimavit (*καὶ δῶρον τᾶς ποταμᾶς*). Nisi ita interpretari liceret, cur adderetur „*ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτιλλονται*”?

- 1) „*Αἴγυπτος*“ igitur *videtur explicandum esse* „*ἄια γυπτὸς*“ sive „*terra, limo uti gypso crustata*“.

2) Herod. Lib. 2, 10.

2) Nomen *Ægyptium* ejus terræ, ad quam Græci navigantes se εἰς
Αἴγυπτον navigare dixerunt, videtur proprie significasse „ἐπίκτη-
 τόν τε γῆν καὶ δῶρον τὸ ποταμόν” sive „terram, oblimante fluvio,
 aequisitam”.

Unde concludimus, si vere nomen illi terræ proprium et *Ægyptum* et *Ægyptium* notionem quandam specialem exhibuerit, nos quidem veram tenere, quod statuamus, utrumque ex aggestione limi originem traxisse. Aggestione enim limi super terram, quam Nilus irrigabat, teste Strabone³⁾), nullam proprietatem, quæ momentum magis fecerit, cernimus. Etiam Herodotus variis locis idem spectavit⁴⁾), *Αἴγυπτον* esse μελάγγαιόν τε καὶ πατερόγηγνυ-
 μένην, ὡς εὐσαντὶ λιννὶ τε καὶ πρόχυσιν εξ Αἴθιοπίης πατενη-
 νειγμένην ὑπὸ τὸ ποταμόν; item⁵⁾: εἰ σφι ἐθελήσει, ὡς καὶ πρότερον
 εἶπον, ἡ χώρη ἡ ἐνεργεῖ *Μέμφιος* (αὕτη γάρ εἰ αὐξανομένη) πατὰ
 λόγον τὴν παροικομένην κρόνον εἰς ὕψος ἀνέστησθαι, κ. τ. λ. Quid? quod Herodotus, postquam dixit, minimum pleramque partem⁶⁾ *Ægypti* suo jure a sacerdotibus appellari posse ἐπίκτητον *Αἴγυπτοισι*, nos docuit, regionem infra Memphin (αὕτη γάρ εἰ αὐξανομένη) e limo Nili vere in altum auctam et *Ægyptiis* acquisitam esse. Concessit igitur, licet, sententia sacerdotum circumscripta, ambitum *Ægypti* latius extenderit, illam tamen regionem infra Memphin proprie esse ἐπίκτητον γῆν et εἰς ὕψος ἀνέστησθη sive esse regionem e limo Nili acquisitam et in altum auctam, limo scilicet, uti gypso obductam, ac vere ἀιανὴ γυπτὸν, unde „*Αἴγυπτος*” supra derivavimus. Si igitur notionem etymologicam spectamus, in regiones infra Memphin, quas quidem Nilus maxime oblimavit, vel fortasse in totam terram, quam fluvius supergressus irrigavit, optime quadrare videtur⁷⁾. Jam supra autem ostendimus, dicta sacerdotum inquirere aggressi, nomen quoddam *Ægyptum* fere

3) Strab. Lib. 1, pag. 96.

4) Herod. Lib. 2, 12.

5) Herod. Lib. 2, 14.

6) Herod. Lib. 2, 10.

7) Herod. Lib. 2, 5. εἰς δὲ τερερον τοιοῦτον.

candem notionem etymologicam atque eam, quam *Aἰγύπτῳ* inesse putaverimus, satis clare exhibuisse, quare in mentem nobis venit, illud nomen *Ægyptium* fortasse ab interpretibus, qui tamen nomina propria ad linguam Græcam quodammmodo convertere soliti sint, Græcis olim redditum esse „*Aἰγύπτον*”, ita ut Herodotus de finibus *Ægypti*, quia interpretes per istam denominationem Græcam semper rite intellexerunt nomen *Ægyptum*, quod illi respondit, a sacerdotibus suo jure quæsiverit. Nunc ipsum nomen *Ægyptum* illi terræ, ad quam Græci navigabant, proprium, quod a sacerdotibus audivimus significasse ἐπίκτητόν τε γῆν καὶ δῶρον τε ποταμὸν et eam terream massam, τὴν οὖτις ἐπιών αὔριεται, indagare conaturi sumus. In itinerario Pocockii legimus⁸⁾: „Pelusium heißt auf der chrysantischen Charte Attineh; es ist demnach die Ableitung des Namens in beiden Sprachen, nemlich der griechischen und arabischen einerlei; denn Τίνε bedeutet im Arabischen und πηλὸς im Griechischen, so viel als Roth.“ Lexicis vero consultis, experti sumus, Νάντιον chaldaice et طان arabice „lutum“ ac verbum طان, quod sonat *Tana*, „luto obduxit“ significare. Qui hæc rite confert, facile utique agnoscit, si novit, septuaginta interpretes γῆν per „*Tanis*“ reddidisse, nomen regionis cuiusdam *Ægyptiæ* vere sonuisse *Tan* vel *Tana* vel *Tanis*, sive interpretes probabiliter sive non probabiliter γῆν ad hocce nomen revocaverint. Apud Herodotum quoque occurrit νόμος *Taritης*, regio τῆς Αἴτητα, quam ostio Pelusiaco adjacentem Nilus maxime oblimabat, nec superfluum est, si dynastias Tanitarum, quas Manetho memoravit, huc referimus. Ceterum, quemadmodum الطبن, Attino, pro nomine proprio (regionis scilicet, non urbis Pelusii) in tabulam chrysanthicam receptum, proprie „οὐ πηλὸς“ notat, ita etiam *Tana* modo κατ’ ἔξοχὴν pro nomine proprio ab *Ægyptiis* adhibitum, in regiones infra Memphim et potissimum τὸ Αἴτητα aptissime quadrat. Convenit tamen inter *Ægyptios* modo partem τῆς Αἴτητα nominare *Tana*, eam quidem præfecturam, in qua sola Græcis concessa erat sedes,

8) D. Rich. Pocockes Beschreibung des Morgenlandes von Schreber. Erlangen 1771. 1 Th. pag. 421.

id quod satis ex hisce Herodoti verbis appareat⁹⁾: „Psammitichus dedit Jonibus et Caribus habitanda opposita utrinque prædia, Nilo medio dirempta, quæ castrorum nomen habent.” „Incoluerunt autem Jones et Cares hæc loca longo tempore suntque ea prope mare sita, paululum infra urbem Bubastin ad ostium Nili, quod dicitur *Pelusiacum*.” Locum dubitandi non jam reliquimus, quin sacerdotibus, cum quibus Herodotus in colloquium venerat, nomen „Tana”, ubi interpres *Aἰγυπτον* reddidit, obversatum fuerit; quippe cum *Tana*, sive *νατ' ἔσογχην* „lutum”, „palus”, „πηλὸς”, esse ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τᾶς ποταμᾶς proprie dici posset; accedit, quod subjungitur: „ἐς τὴν Ἑλληνες ναυτιλλονται; at ea terra, ad quam Græci navigabant, erat præfectura Tanitica. Convertimus nunc animum ad oraculum Ammonis, videlicet vix erraturi, si pro X, qua nota, dum ipsum nomen nos latebat, supra usi sumus, *Tana* substituimus: „Satis quidem scitis, eam terream massam, quam Nilus supergressus bibere facit, dici *Tana* (lutum); ii igitur, qui e Nilo bibunt, sunt *Tanitæ*, [nec minus vos, qui idem scitis]. Unde porro sequebatur, ut illi, qui urbem Maream et Apin incoleant, ab usu boum seminarum prohiberi nolentes¹⁾, „nihil sibi cum *Tanitæ* commune esse” contenderint; „se enim, quia extra Delta habitabant, de interdicto *Tanitarum* securos, velle sibi fas esse omnia gustare”. Illud igitur oraculum, ni fallor, sub dynastia quadam *Tanitarum*, quos per duas dynastias, vicesimam primam et vicesimam tertiam, summum imperium tenuisse Manetho memoravit, modo eo consilio editum esse prorsus putamus, ut illos immorigeros reselleret; „*Tana*” enim, pro nomine proprio receptum, solam partem quandam *Ἄελτα* comprehendisse cernimus. Quicquid ergo Herodotus e suis cum sacerdotibus institutis colloquiis sibi collegit, non jam dubium est, quin interpres, quos genere Aegyptio fuisse in antecedenti paragraphe probavimus, *Aἰγυπτον* solam *Tanam* intelligere ante ætatem Herodoti soliti sint, ita ut, ubi Herodotus de Aegypto quæstiones lingua Græca moverit, nomen „*Aἰγυπτος*” interpretati sint *Tanam*, cum vice versa

9) Herod. Lib. 2, 154.

1) Herod. Lib. 2, 18.

Tanam Herodoto reddiderint Αἴγυπτον. Nec tamen in hac opinione, quæ e responsis sacerdotum, quæ Herodotus exhibuit, satis colligi potest, subsistimus. Huc enim si sententiam Jonum revocemus, nos vera deprehendisse vix quisquam negare potest. Jones quidem dixerunt²⁾, *Ægyptum τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι ἀντῆς μέχρι ταριχῆῶν τῶν Πηλεσιακῶν, τῇδε τεσσεράκοντά εἰσι σχῖνοι;* ne totum quidem Delta vocari *Αἴγυπτον* putaverunt, quamquam, Herodoto intercedente, Jones docuerunt, τὸ Αἴλτα μοῦνον εἶναι *Αἴγυπτον*; eam modo partem τῆς Αἴλτα, in quam maxime paludosam et limosam vere *Tana*, quippe lutum vel paludem sive πηλὸν significans, aptissime quadrabat, quam etiam novimus *νατ' ἐξοχὴν* vocatam esse *Tanu*, per nomen „*Αἴγυπτος*“ intellexerunt illi Jones³⁾; εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι (ubi Jonibus habitare concessum erat) πρὸς θαλάσσης ὄλιγον ἐνεργθε *Bouβάσιος πόλιος*, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ παλευμένῳ σόματι τῆς Νείλου. Nunc concedere omnes oportet, *Ægyptios* interpretes olim per *Αἴγυπτον* et *Tanam* eandem intellexisse regionem, solam scilicet præfecturam Taniticam, ad ostium Nili Pelusiacum sive Taniticum paululum infra urbem Bubastin sitam. Diodorus⁴⁾ quidem Θεώνην vel Θέωνν vel Θῶνν exhibit pro præfectura Tanitica; quod enim Θ scribit, ubi aliás scribitur *T*, non obstat, ut infra probaturi sumus; quamquam Græcos putasse, hanc regionem, quam ipsi incolæ vocaverunt nomine, quod sonabat *Tane* vel *Taane*, a rege „*Θῶν*“, de quo Homerus fabulatur, appellatam esse, satis cernimus, hæc Strabonis verba legentes⁵⁾: τὸ δὲ παλαιὸν καὶ Θῶνν τινα πόλιν ἐνταῦθα, φάσιν, ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως τῆς δεξιαιέντος Μενέλαον τε καὶ Ἐλένην ξενίζει. At sententia Græcorum de rebus *Ægyptiis* non semper sibi constat, præsertim si ad Homerum provocaverint, quasi rerum *Ægyptiarum* peritissimum; quid? quod Homerus ante ætatem Amasis vixit; ante ætatem vero Amasis ipsam *Ægyptum* et res *Ægyptiorum* inspicere Græcis non licuit, quin etiam curæ illis cordique

2) Herod. Lib. 2, 15.

3) Herod. Lib. 2, 154.

4) Diodor. Sicul. Lib. 1, 19. pag. 55.

5) Strabo. Lib. 17 § 16. pag. 532.

fuit impedire, ne Græcis vel casu fortuito res Aegyptias expiscari contineret⁶). Nihilominus de adventu Helenæ ad Aegyptum, de rege Thone, de Memnone, de Thebis mentionem faciunt, quasi, quia scilicet cum interpretibus securi et incogitantes similia vel saepius parum similia, pro iisdem habuerunt, istas poëtae narrationes in dubium vocare nefas esset. Atqui, Homerum in Aegyptum venisse e carminibus ejus non appetat; sed extrinsecus forte singula quædam aucupatum, istas narrationes suo proposito accommodasse credere licet. Improbandum sane est in rebus Aegyptiis testimonium Homeri, cui etiam ipsos Aegyptios ignorantiam objecisse ex verbis Strabonis discimus⁷): „mirari autem oportet Aegyptios ac Syros, contra quos nunc dicimus, quod non intelligunt Homerum, ea dicente, quæ in ipsorum sunt patria, et ignorantiam ei objiciunt, cujus ipsos culpam sustinere ostendemus”. Redeamus ad relationem Diodori de Theaana, quam esse Tauri e sola descriptione colligere possumus: *κατὰ γὰρ τὴν καλούμενην Θῶνιν* (al. Θέωνιν, al. Θεώνην) ἐμβάλλοντος εἰς θάλασσαν τοῦ ποταμοῦ, τοῦτον τὸν τόπον ἐμπόριον εἶναι το παλαιὸν τῆς Αἴγυπτε; „quod enim ad Thoinin (ut vocatur) attinet, ubi fluvius se in mare exonerat, eam ipsam regionem esse vetustum Aegypti emporium audivi”, ait Diodorus⁸). Nec mirum est, si illa verba, quæ aliunde hic contulerit, male interpretatus sit historicus, qui scilicet, opinione præoccupata laborans, in animum sibi induxit, *Aīgypτον* esse nomen fluminis, a rege quodam denominati, ac inde porro ipsam regionem eodem modo dici; nos vero, qui notionem nominis, quod illi regioni ipsi Aegyptii tribuerunt, non ignoramus, prorsus arbitramur, interpretem quendam olim (quicquid Græci se perceperisse posthac crederent) docere modo voluisse: „ea regio, Theaana ab Aegyptiis dieta, ea inquam, ad quam fluvius in mare se exonerat, est propria vetusta Aegyptus (ɔ: a Græcis primitus sola appellata est Aīgypτος). Herodotus igitur graviter errat, quod, *Aīgypτος*” Aegyptium esse nomen putans, suspicari

6) Herod. Lib. 2, 179.

7) Strabo. Lib. 1, 97.

8) Diodorus Lib. 1, 19, pag. 55.

potuit⁹⁾, regionem circa Thebas olim solam appellatam esse Αἴγυπτον; τὸ δ' ὄν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκάλεστο. Nec minus certum et exploratum habemus, nomen „Αἴγυπτος” per Græcos a mari usque ad Elephantinam extensum esse suo jure dici posse, non vero cum Αἴγυπτοις, ut Herodotus sibi vult, ab Elephantina usque ad mare descendisse; neque fas erat statuere, regionem circa Thebas olim solam vocatam fuisse Αἴγυπτον; constat enim, Tanem primitus solam appellatam esse Αἴγυπτον, nec unquam Tanis vel Τeaāna, in quam Græci navigabant, sub nomine „Αἴγυπτος” non inclusa fuit.

Hactenus per „Τάνις” vel „Tana” vel „Teāana” modo obiter indicavimus, quomodo nomen Αἴγυπτον illius terræ, ad quam fluvius in mare se exonerabat, sonaret; radicales autem literas, ante oculos positas, majori diligentia spectare debemus. Profecto oportet ad verbum طان (Tana) nomen illius regionis revocare, quod non modo Τάνις vel Θῶνιν vel Θέωνιν vel Θεώνην re vera sonuisse scimus, sed quod etiam notionem, quæ طان inest, luti scilicet vel paludis, accuratissime expressisse supra demonstravimus. Qua de causa, sententiam Vitrinæ aliorumque virorum doctorum prorsus improbamus, qui de nomine γάγ, quod septuaginta interpres redididerint Τάνιν, ita arbitrati sunt¹⁾: „γάγ, demptis punctis Masoretharum, Tsan et, sublato sibili, Tan, unde Τάνις”; et alio loco²⁾: „LXX interpres hie et alibi recte pro γάγ habent Τάνις, et Chaldæus Paraphrastes טאנ, Tanes, estque vere idem nomen. Litera enim γ in medio vocis olim fere usurpata pro vocali in enunciatione, vox γάγ valebat Tsōn vel Tsān, ut בָּל Bāl vel Bāl, unde Bālos, et, sublato sibili, Tân, unde Τάνις”. At tam exploratam rem habemus, ut nemo dubitare posset, quin propriæ radicales, quæ vocem „Τάνις” conficerint, sint طان (גָּנָה). Nimirum, si γάγ, pronunciationis ratione habita, ad „Τάνις” jure referendum esset, Græci utique sonum illius vocis Αἴγυπτιæ multo diligentius recepisi-

9) Herod. Lib. 2, 15.

2) Vitrin. Commentar, in Esaiam II P. pag. 168.

sent, „*Tānīs*” exhibentes, quam Hebræi; Chaldæum paraphrasten in hac re nihil aestimo, quem „*Tānīs*” literis Chaldaicis temere conscripsisse cernimus. Sint ista! Quemadmodum vero e cognitis regulis grammaticis הַלְמָשׁ in הַלְמָשׁ vertitur, ita omnino certum evadit, „latum” in alia dialecto Semitica חַנְאָטָה, in alia חַנְאָטָה, chaldaice נַגְנָתָה, nominatum fuisse. Inter omnes autem, qui linguas Semiticæ inspexerint, constat, Rametz (רַמֵּץ, a, aa) in Syriacum Zekopho (צְקוֹפּוֹ, o) vibrasse; quomodo ergo fieri potuisset, ut Græci sonum vocis diligentius perciperent et exprimerent, quam per „*Tānīs*” vel „*Θῶνīs*” vel „*Θεώνη*”? etiamsi omnes docti in optimis manuscriptis Θεώνην Diodori in nomen Θῶνν Strabonianum vel Homericum³⁾ invertent, quidem tamen istam censuram non adoptabo; הַנְאָטָה enim sonuit „*Θεώνη*”, neque omittendum, quod e sola descriptione regionis satis colligere possumus, Θεώνην, ratione pronunciationis non habita, vere esse præfecturam Taniticam, ad quam fluvius in mare se exonerabat. Homerus forte, qui scilicet nomen Ægyptium illius regionis, ad quam Græci postea frequentius navigarent, audiverit, inde nomen istius regis Θῶνος finxisse cogitari potest, neque vero regionem (חַנְאָטָה, τήλος, latum; Θεώνα, Θεώνη, Θῶνη, *Tānīs*) ab isto rege, denominatam esse probabimus.

הַנְאָטָה latum vel paludem, πηλὸν vel ἔλος, significare jam supra ostendimus; quod nomen proprium, cum tam clare suam notionem exhibuerit, minime, ut mihi quidem videtur, verosimile est, interpretes lingua Græca non interpretatos fuisse. Certe urbem primariam præfecturæ Taniticæ Græcis redditam esse Ηγλούσιον ipsamque præfecturam τὰ ἔλεα εἰς חַנְאָטָה novimus. Lutum, stagnum, palus &c., ubi de regione Tanitica mentio facta sit, est cardo rei; Diodorus⁴⁾: ”Ad magnam vero paludem, ubi, quæ Barathra ”nominantur, occurunt, per imperitiam locorum exercitus partem amittit. ”Quia vero de natura hujus stagni et rerum insolentia, quæ hic contingunt, ”in primo a nobis libro dictum est, iterare jam illa supersedebimus. Post

2) I P. pag. 563.

3) Homer. Odyss. 4, 228.

4) Diodor. Lib. 16, 46; pag. 117.

"voragines autem illas superatas rex ad Ηγλούσιον venit, quæ prima primi ostii urbs est, ubi Nilus mare ingreditur." Primum Nili ostium versus orientem, quod dicitur Pelusiacum, est utique proprium ostium Taniticum, ac, si quis interpres aliud ostium nominaverit Taniticum, licet Græcus, notationis, quæ voci Σερβωνια inesset, ignarus, πηλὸν non somniaret, ipse tamen modo *palustre et limosum* intellexit; quare improbamus secundum ostium vocari Taniticum, quod Diodorus⁵⁾ nomine proprio Säiticum appellare debuisse videtur, nec prætermittimus verba Strabonis⁶⁾: ἐπει τὸ Τανιτικὸν σόμα, ὁ τινες Σερβωνὶ λέγοντι. Quid? quod Ægyptus dicitur priscis temporibus mari fuisse inundata⁷⁾ μέχρι τῶν ἔλων τῶν περὶ τὸ Ηγλούσιον. Apud Herodotum vero in locum incidimus, qui maximum hac in re mo-

5) Diodor. Lib. 1, 30; pag. 86.

6) Strabo. Lib. 17. § 20; pag. 543.

7) Strabo. Lib. 1, 3; pag. 135.

Eos locos, quos e scriptis Diodori et Strabonis excerptissimus, non collegimus, quasi illæ regiones, ob paludes et profundos gurgites fere inaccessæ, præfecturâ Taniticâ continentur; tractus autem, illis regionibus inaccessis occidentem versus contiguos ac, ingestâ terrâ aggere, jam complanatos, præfecturam Taniticam complexos fuisse putamus, intra ostium Pelusiacum sitam. Regiones vero, juxta ostium Pelusiacum Syriam versus late extensæ, nondum erant habitabiles, quarum descriptioni paululum immorari a re non est alienum. Varii quidem scriptores variis verbis eadem memorang. Herod. Lib. 2, 15. μέχρι ταριχηῶν τῶν Ηγλουσιανῶν; Strab. Lib. 1, 3; pag. 135. μέχρι τῶν ἔλων τῶν περὶ τὸ Ηγλούσιον, καὶ τὸ Κάσιον ὄφος, καὶ τὴν Σερβονίδα λιμνηγην. Lib. 17. § 21; pag. 244. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Ηγλούσιον αὐλῷ περιεῖ-μενα ἔχει ἔλη, ἡ τινες βάραθρα (βάθρα) καλοῦσι. Plutarch. Tom. 5. pag. 105. τὰ τῆς Σερβονίδος ἔλη. Diodorus vero Lib. 1, 30 ipsam regionem accurate descripsit, ac, de lacu Serbonide mentionem faciens, hæc verba subjunxit: τὰ μὲν οὖν προειρημένα πεδία τοιαίτην ἔχοντα τὴν Φύσιν, οἰκεῖας ἔτυχε προσηγορίας, διομαςθέντα βάραθρα. Nomen "Σερβωνίς," quod quidem sonum vocis cuiusdam Ægyptiæ exhibuerit, derivandum est, ni fallor, a voce Βάραθρος, refractarius, Chaldaice Βάραθρος, Sarbān, Sarbaān, unde Σερβωνίς, ita ut appellatus sit lacus luctulentus, insincerus, refractarius, sive lacus, *linum et bitumen ebulliens*. Σερβωνίς, unde Σερβωνίς derivavimus, Syris notat "garivit, effutivit, ebullivit" ac Strabo Lib. 16. § 42, pag. 369. docet, lacum Serbonidem *bitumen cum bullis quasi ferventis aquæ ebullivisse*. Licet quidem sub hocce lacu Serbonide Strabo 1. c. Asphaltidem cogitaverit, dubium tamen non est, quin proprius lacus Serbonis eodem modo ebulliverit, quo aqua aliis regionibus paludosis ex occlusis scaturiginibus ebullit. Si igitur in veram significationem nominis "Σερβωνίς" inciderimus, Serbon utique in Græcum "Βάραθρος" parum apte verti potuit, nec versum est. Nam, omnia circumspicientes, facile cernimus, Diodorum

mentum faciat⁸⁾: "Deinde jam regnanti ab undecim regibus ei contigit, ut "exul secunda vice abiret propter illam galeam ἐς τὰ ἔλεα," et paucis interjectis: "Hi cum in terram exiissent ære armati, Αἴγυπτον quidam nuntium fert Psammiticho ἐς τὰ ἔλεα ο: ad Ḥ̄נַנְפִּי"; equidem enim ἐς τὰ ἔλεα intelligo ἐς Τάνιν, in præfecturam Taniticam, nec obstat, quod adjicitur "exul secunda vice"; exul scilicet dici poterat, qui ex arce duodecim regum in provinciam suam fugerat coactus. Profecto præfecturam Taniticam jam id temporis tenuit Psammitichus, quem in præfectura Tanitica sedes Græcis⁹⁾ concessisse scimus.

Repetamus, quid certi et explorati de nomine *"Αἴγυπτος"* assecuti simus:

- a) Inter interpres et Græcos (Jones) per *"חַנְפִּי"* et *"Αἴγυπτος"* vicissim eandem regionem, eam scilicet, *paululum infra urbem Bubastin ad ostium Pelusiacum sitam*¹⁾, *ad quam Græci navigabant*²⁾, *ad quam fluvius se in mare exonerabat*³⁾, *ubi Nilus mare ingrediebatur*⁴⁾, intelligere ante tempus Herodoti convenerat, cuius de ambitu

8) Herod. Lib. 2, 152.

9) Herod. Lib. 2, 154.

1) Herod. Lib. 2, 154.

2) Herod. Lib. 2, 5.

5) Diodor. Lib. 1, 19; pag. 55.

4) Diodor. Lib. 16, 46; pag. 118.

Σέρβων intellexisse nomen ipsius lacus, Βάραθρα vero nomen ταριχηῶν τῶν Πηλούσιαν, quæ eadem esse ac τὰ τῆς Σερβωνίδος ἔλη, eas scilicet paludes, quas nonnulli, teste Strabone, Βάραθρα (*Bārathra*) vocabant, facile cernimus. Atqui, quod Diodorus refert, "casu contigisse, ut illæ regiones, quippe Βάραθρα dictæ, nomen sua naturæ conveniens accepérint," id utique suspicionem quandam movet, Græcos nomen "*Bārathra*" illi loco ipsos non imposuisse nec ut Græcum ab interprete recepisse, sed nomen Αἴγυπτον prorsus audivisse, quasi Græca vox "*βάραθρον*" fuisse, quia similem sonum ac βάραθρα reddidisset. Enimvero fieri vix potest, ut et sonus et notio vocis "*βάραθρα*" accuratius reddatur, quam per בָּרָתָר אַתְּרָה בָּרָתָר v. בָּרָתָר, gurges occlusus. Accedit, quod ipse locus paludosus, uliginosus atque subsulsus, unde ὁ ἕπει τοῦ τέλματος καταπινόμενος, interitum effugere non posset, summo jure, quippe gurges, crustâ limi glutinosi obductus, appellandus erat בָּרָתָר אַתְּרָה בָּרָתָר, gurges occlusus, sive Græca vox "*βάραθρον*" multo ante ætatem Diodori ē lingua Semitica orta sive non orta sit.

Ægypti sententiam interpretes, quibuscum in colloquium venit, percepisse non cernimus.

- b) Licet „*Αἴγυπτος*“ et nomen *Ægyptum*, quod *Αἴγυπτῳ* responderet, eandem fere notionem, luti scilicet, quo Nilus terram oblimaret, exhibuisse videantur, facile tamen, cum nomen *Ægyptum*, quod interpretes primitus reddere soliti sint *Αἴγυπτον*, finisce Ηὔπτῳ reperimus, cognoscimus, nomen Ηὔπτῳ in linguam Græcam vertere *Αἴγυπτον*, ratione notionis etymologicæ habita, interpretib⁹ succurrere ipsis non potuisse.

Quæ cum ita sint, manifestum est, Græcos, de nomine *Ægyptio* imperitos ac securos, sibi ipsos nomen „*Αἴγυπτος*“ conformasse, quod modo obiter regioni imposuerint, ad quam navigare sciverint, et, quemadmodum multi navigatores se in Indiam occidentalem navigare dicunt, etsi, quam late hæc India extendatur, omnino ignorantis, modo ad unicum emporium appellere soliti, ita etiam Græci multa inter se et cum interpretibus loqui ac se in *Ægyptum* navigare dicere potuerunt, de finibus et terminis incuriosi, donec tandem, se ipsos hocce nomen composuisse obliti, quæstiones de finibus *Ægypti*, ad quam navigarent, *Ægyptiis* objecerint; quibus quidem in mentem venire non potuit, fines τῆς *Αἴγυπτος*, ad quam Græci navigarent, latius extendere, quam ad terminos ipsius praefecturæ Taniticæ, etiamsi certum nomen proprium, in quod egidem incidere non potui, apud *Ægyptios* praefecturas omnes continuisset. Nam quemadmodum Indus quidem occidentalis, ab alia Indiæ insula ad aliam navigaturus, se ad Indianum navigaturum esse apte dicere omnino non potest, ita etiam fieri non potuit, ut *Ægyptius*, solam ad praefecturam Taniticam navigare Græcis concessum esse satis sciens, per „*Αἴγυπτος*, ἐς τὴν "Ελληνες ναυτιλλονται

⁵⁾“, aliam regionem, quam Ηὔπτῳ, Teaanam, *Tεάνην*, vel rectius, si Diodorum sequamur, Θεάνην, *Tάνην* denique intelligeret.

Argumentationem quidem Herodoti de ambitu *Ægypti* sanæ rationi prorsus consentire non negamus, sed linguae *Ægyptiæ* imperitus non po-

5) Herod. Lib. 2, 5.

tuit, quin erraret; nec mirum est, quod omnes Græci in eandem sententiam iverunt. Quod historicus nomen toti regno Aegyptio proprium desideravit, id utique ipsa res tulit, nec nos poenitusset, si pronunciasset:

Satis scio, nomen „*Aīγυπτος*” consensu Jonum et interpretum modo parti τῆς Αἴλτα, qnæ Aegyptiace dicitur *Teāana*, hactenus tributum esse; cum autem eos, qui lingua utentes eadem ac Tanitæ nobiscum versentur, in universum, licet sæpe Tanitæ non sint, *Aīγυπτίους* non minare soleamus, volo equidem, ubi res Aegyptias inquisiturus sum, eos omnes, qui eidem imperio iisdemque conditionibus subjecti, eadem lingua ac Tanitæ utuntur, *Aīγυπτίους* dicere et *Aīγυπτον* intelligere⁶⁾ ταύτην τὴν ἵνα *Aīγυπτίων* οἰκεομένην.

At Herodotus, falsa opinione de illo nomine jam imbutus, a recta via aberravit, quærens: *Nonne res se ita habet?* ubi quærere debuit: *Quomodo res se habet?* Qua prava ratione eum usum esse ex ipsius verbis colligere possumus: ⁷⁾ Μαρτυρέει δέ μοι τη γνώμη, ὅτι τοσαύτη ἐσὶ *Aīγυπτος*, ὅσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ *Αμμωνος χορηγίουν γενόμενον* τὸ ἐγὼ τῆς ἐμαυτῇ γνώμης ὕσερον περὶ *Aīγυπτον* ἐπνθόμην. Cum enim ab interprete quæsivit: *Nonne mea sententia sibi constat, totam terram, quæ ab Aegyptiis incolitur, ab Elephantina usque ad mare, esse Aīγυπτον?*, ille sane intellexit: *Nonne tota terra, quæ a Tanitis incolitur, ab Elephantina usque ad mare, est Teāana?* Nimirum, etiamsi istud Ammonis oraculum⁸⁾ interpreti vel sacerdoti non succurisset (at succurrit), sententiae Herodoti tamen facile indulsisset Aegyptius, per „*Aīγυπτος*” cogitans Τεάνη, lutum, quod fluvius relinquebat, qui supergressus *id terræ* re vera irrigabat. Contra, si interrogavisset: *quam late extenditur Aīγυπτος?*, profecto conceperisset interpres: *quam late extenditur Teāana?* Unde, colloquio instituto, Herodotus experiri potuisset, etiam Aegyptios, quamquam sententiae ipsius quodammodo indulgentes, sententiam Jonum tamen prorsus probasse.

6) Herod. Lib. 2, 17.

7&8) Herod. Lib. 2, 18.

Satis lucis huic disquisitioni assudisse mihi videor, nec improbandum est, nomen „*Aἰγυπτος*” ex „*αἴα*, terra” et *γυπτέος*, *γυπτός*, *gypseus*” vere ortum esse, unde „*Aἰγυπτον*” terram limo uti gypso crustatam jam supra interpretati sumus. Patet enim ex verbis Strabonis ⁹⁾), oblicationem terræ ob Nilum supergressum fuisse proprietatem, quæ *primum et omnium maxime* animos peregrinorum afficeret: „qualis est etiam Nili adscensio ac maris, ingestu terræ aggere, complanatio. Et, quemadmodum, qui ad *Ægyptum* appellunt, de nihilo prius in regione ea docentur, quam de Nili natura, quod *Ægyptii* neque quiequam magis inauditum peregrinis neque illustrius suarum aliquid rerum habent, &c.” Nec amplius dubito, quin omnes sententiâ eorum ¹⁾), qui ab „*αἴα*”, et „*Κοπτὸς*” vel ab „*αῑς*” et „*Κοπτὸς*”, ut cætera prætermittamus similia, „*Aἰγυπτος*” derivaverint, nunc facile cedant, et, si quis rex aliquando ab interprete dictus est *Aἰγυπτος*, id quod Diodorus refert ²⁾), *Ægyptiace* utique nominatus est *Tanita* sive e præfectura Tanitica ortus. Quid autem? si quando Nilus ³⁾ appellatus est *Aἰγυπτος*, certum utique est, interpretem quempiam, qui nomen regioni proprium „*ὴγύπτιον*” solito more reddi *Aἰγυπτον* novisset, *Aἰγυπτον* idem ac *ὴγύπτιον* significare somniantem, ubi Nilum cogitaverit *limosum* vel *limiferum* dicere ex „*ὴγύπτιον*, limus”, ibi temere scilicet dixisse *Aἰγυπτον*, veræ hujus vocis significationis ignarum. Quicquid id est, Nilum nominari *limiferum* cum ipsa rerum natura conveniebat, Nilum vero nominari *Aἰγυπτον*, si *Ægyptius* interpres veram hujus vocis significationem intellexisset, esset sane a re omnino alienum; at „*Aἰγυπτος*” ubique pro „*ὴγύπτιον*” exhibuit interpres, se errare non sentiens, quippe ab ipsis Græcis non coargutus. Quærere igitur in mentem cuique venit, num non *ὴγύπτιον* aut aliud nomen, a *ὴγύπτιον* derivatum, proprium fuerit *Ægyptium* Nili nomen, ita ut *Ægyptii* Nilum *ἥξοχην* *limiferum* dicere in universum soliti essent. Audio; ac, si Colchi

9) Strab. Lib. 1, pag. 96.

1) Comment. Vitrinæ in Esaiam.

2) Diodor. Lib. 1. 19. pag. 55.

3) Diodor. I. I.

ex *Ægyptiis* vere orti sunt, id quod facile probamus⁴⁾, puto equidem, ipsam rem tulisse, ut illi *Ægyptii*, qui in Colchide ad flumen quoddam sedem fixerint, huic flumini nomen fluminis, cui in patria eorum erat tanta celebritas, imposuerint. Flumen vero Colchorum appellatum fuisse *Tanain* novimus; verosimillimum igitur videtur, eodem nomine, a τανάτῳ derivato, Nilum κατ' ἔσοχην nominatum fuisse, præsertim cum interpres, si Nilum dixit *Aīγυπτον*, certe τανάτῳ cogitaverit. Accedit, quod Strabo⁵⁾, ubi alii scriptores „*Tavatianos*” dederunt, sonum vocis melius observans, „*Tavaianos*” vere reddidit; recentiorum enim criticorum corruptas lectiones accipere non amplius possumus, sed prorsus retinemus lectionem „*Tavaianos*”, quod ad τανάτῳ, Græce male dictum „*Aīγυπτος*”, et flumen Colchorum Tanain⁶⁾ supra revocavimus.

Singulos quidem errores Græcorum et virorum doctorum, qui de nomine „*Aīγυπτος*” disputaverunt, coarguere omnes nostrum non est; Perizonii vero sententiam⁷⁾, e nostra disquisitione per se jam satis refutatam, alia via impugnare non supersedebimus: „Jam vero γὺψ, *Aīγυψ* et *Aīγύπτιος* Græcis notat vulturem, fusei coloris avem. Inde ergo, interposita litera *T*, ut solet post *II*, *Aīγυπτος* et *Aīγύπτιος* de rege et de fluvio et de populo istius terræ, quia fusei et subnigri erant coloris, æque ac vultures. Ne dubitemus (?) de hac vocis significatione et origine, ipsi Græci in glossis *Aīγύπτιον* exponunt μέλαν, nigrum, et αἰγύπτιάσαι Eustath. ad Homer. Odyss. pag. 1484 interpretatur ἐπικαῦσαι, adurere”. Erravit sane vir, cæterum clarissimus; nam, quemadmodum, ubi pro tilgavns sert interdum dicitur engels, ex sana ratione concludere debemus, tilgavns sert et handle sert in Anglos et Anglicana egregie quadrare, ita etiam, ubi pro μέλαν et ἐπικαῦσαι dicitur *Aīγύπτον* et *αἰγύπτιάσαι*, nos eodem modo concludimus, μέ-

4) Herod. Lib. 2, 104.

5) Strabo Lib. 17, § 21. pag. 544 et annot. Tzschuckii.

6) Diodor. Lib. 1, 55. pag. 165.

7) Perizonius Origin. *Ægypt.* Cap. 1.

λαν et *ἐπικαῦσαι* in *Ægyptios* et *Ægyptia* quadrasse, nec etymologicam exhibuisse notionem.

Quod Herodotus⁸⁾ *Ægyptum* et Strabo⁹⁾ modo locum quendam in ista terra a Perse appellatum esse *σκοπίην*, *σκοπήν*, referunt, ad nomen *Ægypto* proprium illustrandum non pertinet; certus enim locus, aliis in universum editior, diei potest *σκοπή*, specula, quamquam in primis omnem habitationem in ista regione, quæ, Nilo exundante, undis tegebatur, suo jure *σκοπίην* nominare potuerunt, Straboni consentientes¹⁾: „Nilo exundante, tota undis tegitur præter habitationes: quæ aut nativis collibus aut aggeribus factitiis impositæ sunt, non pagi modo, sed urbes etiam memorabiles, quæ *eminis conspectæ insularum speciem præbent.*” Observandum est, „בָּנָה” apud Hebrewos significare „elatus est, editus est” (frentrage, ὑπερεχειν), unde igitur בָּנָה Ps. 90, 10 explicatur „id quod τὸ ὑπέρεχον est”, neque, ubi nomen בָּנָה²⁾ ad *Ægyptum* revocatur, aliter explicari potest, ac per „σκοπίη” (ο: τὸ ὑπέρεχον, locus editus). Qua de re Herodotus³⁾ quoque docuit: *Ἐπεὰν δὲ πέλθη ὁ Νεῖλος τὴν χώρην, ἀπόλιτος μοῦναι Φαίνονται ὑπερέχουσαι.* Sic omnino evanescit miranda Bocharti⁴⁾ αριβι, pyro, derivatio. —

Me quidem in nomen quoddam *Ægyptium*, quod præfecturas omnes comprehendenter, incidere non potuisse jam supra dixi, nec *Ægyptios* certum nomen proprium usurpasse, necessarium habeo. Quicquid vero id est, si vere tale nomen *Ægyptiis* in promptu suisset, Moses quidem, ni fallor, in suis scriptis, ubi nomen illi terræ proprium desiderasset, illud retinuissest. Nonne igitur nomen „בָּנָה” ipsos *Ægyptios* toti suæ terræ imposuisse inde solum concludere licet, quod Moses id illis regionibus tribuit? Certe quidem, si nomen toti terræ proprium inter *Ægyptios* crebro usitatum fuit.

8) Herod. Lib. 2, 15.

9) Strabo Lib. 17. § 18; pag. 538.

1) Strabo Lib. 17. § 4, pag. 483.

2) Esaias 30, 7 et aliis locis.

3) Herod. Lib. 2, 97.

4) Vitrin. Comment. in Esaiam. Tom. II. pag. 171. Bochart. Geograph. sacr. Lib. 4, 24.

Mirum autem est, quod, quantum mihi indagare contigit, nihil omnino aliunde occurrit, quod usum hujus apud ipsos *Ægyptios* prodat. Syncellus quidem docuit⁵⁾, illam regionem usque ad ipsius tempus ab *Hebreis*, *Syris* et *Arabibus* appellatam esse *Mesopotamiam*, ac dominos *Ægyptios* *Chamo* ortos in *Chronico* vetere dictos esse *Mesopotamios*; at dubium quidem vix est, quin et *Syri* et *Arabes* et *Chronicon* *vetus* e saera *Judaorum* scriptura in linguas suas istud nomen receperint. Licet illa nomina virorum et gentium, quæ Moses congesserit, primitus haud dubie significationem quandam etymologicam continuerint, nullam omnino ejus rationem habuit sanctus vir; neque enim ad nigrum Afrorum colorem vel æstum illius tractus nomen **Μέση** revocare mihi in mentem venire potuit. Ceterum, Vitrinam⁶⁾, Bocharto consentientem, quodammodo probabam: „ut adeo, quod Mitsraim „recenseatur inter Chami filios, non aliter sit intelligendum, quam Chamo „genitos esse homines, qui *Ægyptum* incoluerunt”; in sententiam enim Herderi de hac re facile ibimus omnes⁷⁾: „Die Genealogie der Söhne Noahs scheint nichts als eine Landkarte der Gegenden zu seyn, die der Sammler dieser Nachrichten kannte, in einer Projektion entworfen, wie er sie ansah und mit dem Stammvater seines Volks nach Charakteren, die er uns nicht angiebt, in Verbindung brachte. Quare putamus, si quid putare fas est, **Μέση**, quia Mitsraim dicitur filius Chami⁸⁾, aliquid fuisse, quod e **Μέση** ortum esse dici posset. Sanæ autem rationi, ni fallor, magis consentaneum est, si credimus, Mosen ex *Ægyptio* urbis Thebaicæ nomine, quod sonuisse „χερμω” Diodorus refert⁹⁾, nomen **Μέση** concepisse, quam si quis in animum sibi inducit, *Ægyptios* suam urbem nomine filii illius Noachi vocasse. Sint ista! verosimile tamen evasit, Diodorum quidem sonum nominis *Ægyptii* satis accurate observasse, præsertim cum etiam Herodotus¹⁾ de urbe „χερμως” men-

5) Georg. Syncellus, Chronograph. pag. 37, 38, 51. Vitr. Com. in Es. Tom. I. pag. 536.

6) Vitrin. Com. in Es. Tom. I. pag. 555. Boch. geogr. sacr. Lib. 24.

7) J. G. v. Herders sämmtliche Werke, Stuttgart und Tübingen 1827. 1 Th. pag. 17.

8) Gen. 10, 6.

9) Diodor. Lib. 1, 18; pag. 52.

1) Herod. Lib. 2, 91.

tionem fecerit, cuius relationes de hac re ille temere conscripsisse non cernitur. Nomen igitur „χεμιώ” vel „χέμιος” literis Hebraicis exprimere conaturi, in vocem חֶמְרָה incidimus, quae sonuit χεμιά. Nihilominus, etsi fortasse ex חֶמְרָה, quod exponitur butyrum, significationem extorquere potuisse, quae quadam tenus interpretationi Diodori aut naturae ipsius regionis conveniret, ad aliam tamen vocem, quae ipsam notionem, quam nomini „χεμιώ” fuisse Diodorus refert, accuratissime prodit, potius provoco, quamquam ea ipsa vox sonum nominis „χεμιώ” vel „χέμιος” minus exacte aequat. Primum igitur investigaturi sumus, unde notio nominis „χεμιώ” petenda sit; Diodorus, postquam de simulacris Panos, in omni passim fano collocatis, mentionem fecit, docet²⁾, etiam urbem in Thebaide ejus nomine exstructam fuisse, quam incolæ appellarent χεμιώ, μεθερμηνευομένην Πανὸς πόλιν. Infra vero ostendemus, ubi interpres dixerit „πόλις χεμιώ”, ratione status constructi habita, se dicere „πόλις χεμιώσ” putans, Græcos intellexisse „πόλις, καλεομένη χεμιώ”; unde colligimus, interpres, qui illam urbem inter interpretandum Πανὸς πόλιν nominaverint, Aegyptiam vocem „χεμιώ” reddidisse Πανὰ, nec tamen putare licet, Græcum nomen „Πᾶν” nomini Aegyptio „χεμιώ” in totum convenisse. Quam vero notionem interpres, in errorem ab ipsis Græcis inducti, nomini „Πᾶν” tribuerint, e relatione Herodoti facile agnoscamus³⁾: γράφουσί τε διὰ παὶ γλύφουσι οἱ ἔωγράφοι παὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τάγαλμα, πατάπερ Ἐλῆρες, ἀγοπρόσωπον παὶ τραγοσκελέα, ὅπτι τοιοῦτον νομίζοντες εἰναι μιν, ἀλλ᾽ ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι, ὅτεν δὲ εἶνεν τοιοῦτον γράφουσι ἀντὸν, οὐ μοι ἥδιόν εἰτι λέγειν. Græci igitur, cuius simulacrum caprina facie hircinisque cruribus pingebatur, eum temere dixerunt Πανὰ, etsi quidem nihil aliud cum Pane commune habuit. Cur autem iste Pan ita pingeretur, se patefacere nolle professus est Herodotus, qui in alio loco⁴⁾ patefacere non dubitaverit, cur ejus simulacrum, qui nominatur Jupiter Ammon, arietina facie instructum fuerit. Enimvero,

2) Diodor. Lib. 1, 18; pag. 52.

3) Herod. Lib. 2, 46.

4) Herod. Lib. 2, 42.

utrumque simulacrum ex iisdem aut similibus rationibus originem et formam accepisse putamus, præsertim cum in sculptura quadam ectypa, quæ adhuc ad Medinat Abu restat⁵⁾, sacerdotes, qui capita variorum animalium præ se ferant, viro cuidam, regi fortasse, sese repræsentasse conspiciuntur, ita ut dubitari vix possit, quin nomen illius urbis „χεμυω” ad istum deum et istum sacerdotem, qui, facie caprina prædictus, se repræsentaverit, revocandum sit. Quare etiam pronunciare fas est, hanc urbem consensu interpretum et Græcorum nomine Πανὸς vocatam fuisse, quia Græci, Aegyptiis facile concidentibus, in animum sibi induxerint, opinionibus præoccupatis et vanis imperitorum conjecturis capti, Pana in ea ipsa urbe coli, quemadmodum ea urbs dicitur Αἰόσπολις, in qua Jovem coli crediderunt. Certum ergo erit, nisi fallor, nos, omissis ipsorum Græcorum sententiis, solis e relationibus eorum de χεμυω vel χέμυις concludere oportere, χεμυω apud Aegyptios significasse istum [deum] istumve sacerdotem, qui facie caprina hircinisque cruribus et pingeretur et sculperetur aut etiam sese repræsentaret ista persona instructum, ac Πανὸς πόλιν fuisse urbem, in qua χεμυω præsideret.

Nunc ipsam vocem Aegyptiam, quam χεμυω vel χέμυις Græci pronunciaverunt, aliunde exquisituri sumus. Hebræi de חֶמְנוּ mentionem fecerunt, ad quos חֶמְנוּ nomen χεμυω revocandum esse probabimus. Docet quidem Rabbi Salomon⁶⁾: „idola erant, quæ ponebant super tecta et quia soli erant exposita, appellabant ea חֶמְנוּ.” Ad sententias vero atque explicaciones Rabbinorum de idolis gentium non securi provocare possumus; ipsi ex ipsa sacra scriptura notionem illius vocis investigare debemus. E loco quoque⁷⁾, ubi occurrit vox חֶמְנוּ, facile intelligimus, eam significasse aliquid, quod ad idolatriam gentium pertinuerit, nec septuaginta interpretes⁸⁾ aliud intellexisse videntur. Cum vero illa vox verbis כָּרָה, גָּדָע, שָׁבֵר, subjiciatur, sole utique clarius est, e sententia Hebræorum fuisse

5) Description d'Egypte. Part. II. Planch. 13.

6) Buxtorf, lexic. hebr. et chald. Basileæ 1710, sub voce חֶמְנוּ.

7) Levit. 26, 30. II Chron. 34, 4. 7. Ezech. 6, 4.

8) LXX, Levit. 26, 30. τὰ ἔιδυτα χειροποίητα ὑμῶν. II Chron. 14, 4. τὰ εἰδωλα.

χειροποίητα nec non εἰδωλα χειροποίητα sive ξυλινα sive ex alia materia elaborata, neque vero istam vocem reddi posse τὰ τεμένη⁹⁾ putamus, quamquam LXX interpres alibi ita interpretati sunt. Hoc modo in ipsam rem inducti, verba scripturæ, quæ adjicimus, explicata volumus:

וַיְנִתֵּעַ לְפָנָיו אֶת מִזְבְּחוֹת הַבָּשָׂלִים וְחַמְפֻנִים אֲשֶׁר־ לְמַעַלְהָ מִלְיכָם גַּעַם

Claudicat sane versio septuaginta¹⁾ interpretum nec sequenda est vulgata, neque tamen explicatu sunt difficultia: destruxerunt (operarii Josiæ) coram ipso (Josia) altaria Baalium, et Chammanes, qui summa pars super iis (altaribus) erant, abscidit (ipse Josias). Altaria igitur Baalium, non ipsi Baales, destrui potuerunt, sed ipsi Chammanes abscindi poterant. Unde patet, **חַמְפֻנִים** idola vere fuisse nec non idola, quæ personas ipsorum Baalium, supra commemoratas, repræsentarent. Judæos quidem in universum idolatriam ab Aegyptiis aut vicinis populis accepisse ex ipsa sacra scriptura novimus. Atque etiam, quantum res Aegyptias et collegia sacerdotum perspicere omnibus contingere potest, manifestum est, cultum Baalium et Chammanium ex Aegypto ortum esse, quippe cum, ubi de idolatria Judæorum mentio injicitur, recenseantur Baales²⁾), **Baal scilicet soli et Baal lunæ et Baales astris et Baales omni exercitu coelorum**, de quorum mortali natura Plutarchum³⁾ vera retulisse intime sentimus: ἐ μόνον δὲ τέτων οἱ ιερεῖς λέγεσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλων θεῶν, ὅσοι μὴ ἀγέννητοι, μηδὲ ἄφθαρτοι, τὰ μὲν σώματα παρ' αὐτοῖς κεῖσθαι καμόντα καὶ θεραπεύεσθαι, τὰς δέ ψυχὰς ἐν ἐρανῷ λάμπειν ἄσρα, nec adeo stultos et absurdos habemus Aegyptios sacrorum ministros, ut putaverint, horum deorum animas in stellas mutari vel configere. Qui autem, summo honore et auctoritate prædicti, dicebantur dii, **בָּעַלִים בָּעַלִים**, collegii sacerdotum præsides, eorum successio et nego-

9) Ezech. 6, 6. τὰ τεμένη.

1) II Chron. 34, 4. καὶ κατέσφεψαν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὰ θυσιαστήρια τῶν Βααλέων καὶ τὰ ὑψηλὰ τὰ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἔκοψε κ. τ. λ.

2) II Reg. 23, 5.

3) Plutarch, de Isid. et Osir. Tom. 7, pag. 417.

tia ad circuitum solis, per duodecim signa Zodiaci anno quoque peractum, instituta erant, ita ut duodecim signa Zodiaci duodecim deos requisi-
verint, e quibus si quis mortem obiret, statim in auctoritatem et honores
ejus subiret alius; quo modo animæ eorum in coelo fulgere atque stellæ
esse jure dici poterant. Idem sane e relationibus Herodoti colligere possu-
mus, adeo ut nemini negare liceat, quin, etiamsi ipse Herodotus alia som-
niaverit, nos tamen de illis diis vera assecuti simus⁴⁾: „Ægyptii vero tri-
“cenorum dierum habentes *duodecim menses*, adjiciunt cuique anno quinos
“dies extra numerum, unde eis circulus temporum semper constat eodem
“rediens. Ægyptios quoque primos dicunt *duodecim deorum cognomina* in
“usu habuisse et ab illis Græcos fuisse mutuatos”. Qui quidem dei, suo
quisque mense, collegio sacerdotum præfuerunt. Judæi vero, sive eadem
atque ipsi Ægyptii de istis Baalibus censuerunt, sive alia censuerunt, sacra
tamen Ægyptiorum sacerdotum arcana inspicere minime potuerunt; unde
certe factum est, ut illa sacerdotum religio, quæ a sana ratione et vera ge-
neris humani utilitate primitus vix abhorruerit, a stultis et ignarvis conjee-
toribus in Judeam translata, nihil sanæ rationi conveniens retinuerit atque
inde propria evaserit idololatria. Omnia igitur circumspicientes, relationibus
Græcorum inter se collatis, dominum quemque, qui collegio cuidam præ-
fuerit, dici בָּאֵל, atque illos Baales e medio sacerdotum fuisse satis cerni-
mus, nec non summos sacerdotes, sacrorum collegiorum antistites, viros
sanctissimos, dominatores naturæ et totius mundi eosque deos, μη ἀγεννή-
τος μηδὲ αφθάρτους. Nec amplius dubitari potest, quin ea idola, quæ per-
sonas illorum Baalium ad altaria gesserint, dicta sint בְּנֵי נֶמֶת. Utrum vero
illi Baales fuerint בְּנֵי בָּאֵל, an alii Baales, exquirere
minus succedit; quamquam scimus, quosdam, vocem בְּנֵי נֶמֶת e radice בָּאֵל
derivantes⁵⁾, בְּנֵי נֶמֶת, consentiente Aben Esra, intellexisse Baales soli. Certe

4) Herod. Lib. 2, 4.

5) Ed. Leigh. Critica sacra; latine edidit Henricus a Middach. Amstelodami 1679. sub voce בְּנֵי נֶמֶת. Aben Esra ad Ezech. 6, 4. Gesenii lexic. hebr. sub voce בְּנֵי נֶמֶת.

quidem derivanda esse videtur vox חַמְנָוִם e radice חַמֵּה, *calefecit*, quemadmodum vox חַלְנוּנִים derivanda est e radice חַלְלָה, *perforatus est*, unde illi voci formam singularis numeri חַמְנָה deducimus, nec quidquam obstat, quin חַמְנָה, veluti tempore Mosis fuisset חַמְנָה, tempore Diodori in אַמְנָה vel אַמְנָה transformatum sit itaque sonum χεμμω̄ accurate exhibuerit; sic enim pro ḥāmān usurparunt Chaldaeī חַלְלָה, vel fortasse potius velis, ut נְהַבְּאָמָן habeamus Chaldaeorum emphaticum. Herodotus vero aut aliam formam חַמְנָה vel pluralis numeri חַמְנִים apud Aegyptios offendit aut vocem linguae Graecæ accommodavit. Plutarchus autem sonum vocis male observasse videtur⁶⁾: πρώτον δὲ τῶν τὸν περὶ χεννιν ὀικέντων τόπον πανῶν καὶ σατύρων τὸ πάθος ἀισθομένων καὶ λόγων ἐμβαλόντων περὶ τὴν γεγονότος, τὰς μὲν ἀφυδίους τῶν ὄχλων ταραχὰς καὶ πτυήσεις ἔτι νῦν διὰ τέτο πανικὰς προσαγορεύεσθαι. De Panibus et Satyris, qui regiones circa Chennin incoluerunt, mentio injicitur, quorum quidem simulacula (חַמְנָה, חַמְנִים) in Thebaide, teste Diodoro, in omni passim fano collocata erant, ac urbem extruxerunt regionis incolæ, Graecis nomine Πανὸς⁷⁾, Aegyptiis vero χεμμω̄ nominatam. Quomodo autem vox „χεμμω̄”, quatenus Graecis reddita fuerit per „Πᾶν”, sit intelligenda, supra ostendimus⁸⁾, adeo ut satis exploratum habeamus, incolas illius urbis, nomen אַמְנָה vel חַמְנָה efferentes, cogitasse τὸ εἰδωλον, idolum videlicet κατ’ ἔξοχὴν, caprina facie hircinisque cruribus instructum (Πᾶνα), unde interpretes urbem dixerint Πανὸς πόλιν, ubi allii dixissent Εἰδώλε πόλιν (fortasse in lingua Aegyptia „אַמְנָה קְרִית” ad imitationem⁹⁾ denominationis חַמְנָה קְרִית), urbem, in qua *idolo*, *quod personam cogniti ejusdam Baalis gessit*, institutum fuit templum celebre. Certam igitur veramque inquirendi rationem secuti, sententiam eorum, qui ex nigro terræ colore denominationem χημία ad filium Noachi חַמְנָה referunt¹⁰⁾, probare non possu-

6) Plutarch. de Isid. et Osir. Tom. 7; pag. 405.

7) Diodor. Lib. 1, 18. pag. 52.

8) Herod. Lib. 2, 46.

9) Psalmi. 48, 3.

10) Bochart. geograph. sacr. Lib. 4, 1.

mus, nec e verbis, quæ aliunde repetita apud Plutarchum occurrunt, argumentum trahi potest, quod eorum sententiam firmet²⁾: ἔτι τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγειον ἔσσεν, ὥσπερ τὸ μέλαν τὸ ὄφθαλμον, χημία παλέσσει. Qui enim totam paginam legit, is sane facile agnoscit, ista verba fabulationi ac conjecturis deberi Græci eujuspiam ex iis, qui³⁾ ἐπίσημοι βελόμενοι γενέσθαι τοφίνη jure dici possint. Iste vero, „ώσπερ τὸ μέλαν τὸ ὄφθαλμον“ adjiciens, se ad Græcam vocem „χήμωσις“, *aliquid nigri in oculo eminenſ*, provocantem arguit, cuius tamen explicationis auctori gratiam habemus, quod nos certiores fecit de voce χειμῶν, χέιμις, χέννις, Νέφη, τέφη vel fortasse pluralis numeri Νέφη, Νιμῆ, obiter docens, partem Aegypti vere vocatam esse χημία. Ubi autem interpres Νέφη ἦρν aut simile quid (Ps. 105, 23. נְמַת־צָרָא) reddidit „חַנְגַּה χημίון“, intellexerunt quidem Græci⁴⁾ „חַנְגַּה, χημία παλευμένη“, etsi ob statum constructum intelligere debebant „חַנְגַּה χημίון“, „חַנְגַּה τֹוּן περὶ χέννιν (ɔ: Πενός πόλιν, קְרִירִת חַנְגַּה) δικάντων πανῶν καὶ σατύρων“, terra videlicet, in qua ipsi Baales eorumque Chammanes (εἰδωλα) conspiciebantur personis animalium induti, unde Ηάνες et σάτυροι Græcis dicti. Evidem illa verba „חַנְגַּה, χημία παλευμένη“ supra composui, verba Herodoti⁵⁾ „חַנְגָּס, ḡχέμιס παλευμέնη“ mente amplexus. Lectionem Laur. Vallæ⁶⁾ ḡχέμιס pro ḡ χέμις prorsus probamus, non modo quia articulus ḡ naturæ linguae Græcæ hoc loco parum convenisset, sed etiam quia aliis locis, ubi in denominationes Aegyptias verbis παλέω, προσαγορευώ, μεθερμηνεύω, adjunetos incidimus, nobis nullus occurrit articulus. At, etiamsi ipse Herodotus articulum somniavit, Aegyptius tamen, ni fallor, certa voce exhibuit נְמַת־צָרָא, insula Chemmum, in qua scilicet, sicuti in terra Chemmum (נְמַת צָרָא), ipsi Baales eorumque Chammanes conspiciebantur personis animalium induti. —

2) Plutarch. de Isid. et Osir. Tom. 7; pag. 437.

3) Herod. Lib. 2, 20.

4) Plutarch. de Isid. et Osir. Tom. 7; pag. 405. — Diodor. Lib. 1, 18; pag. 51 et 52. —

5) Herod. Lib. 2, 156.

6) Annotation. ad Diodor. Lib. 1; pag. 327.

Si igitur nomen χαμ ad regiones Thebaicas referimus, ab apta loquendi formula non discedimus, si dicimus, AEGyptios infra Thebaidem (terram Chemmum, terram Chami) Chamo natos esse aut Chamo ortos esse, adeo ut e terra Chemmum, προϊούσης τῆς χώρης, exierint, qui incoluerunt מצריהם, terram utriusque angustiæ ⁷⁾, terram, quæ in duas partes Nilo dividebatur inter montes Arabicos et Libycos coarctata. —

7) Bochart, geograph. sacr. Lib. 4, 24.

**Den offentlige Examen i Frederiksborg lærde Skole for
Aaret 1835 holdes saaledes:**

Skriftlig Pröve:

Mandagen den 21 Septbr.

8-12.	Latinsk Stiil.	Kl. 4. 3. 2. 1.
2-6.	Dansk Stiil.	Kl. 4. (Historie).
2-6.	— — —	Kl. 3. 2. 1.

Tirsdagen den 22 Septbr.

8-12.	Dansk Stiil.	Kl. 4. (Religion).
8-12.	Latinsk Version.	Kl. 3.
8-12.	Regning.	Kl. 2. 1.

Mundtlig Pröve:

a) for Candidaterne:

<i>Torsdagen den 24 Sept.</i>	<i>Fredagen den 25 Sept.</i>	<i>Löverdagen den 26 Sept.</i>
8-10½. Græsk.	8-11. Arithm. og Geom.	8-11. Latin.
10½-12. Hebraisk.	3-4½. Fransk.	3-5. Religion.
3-6. Hist. og Geogr.	4½-6. Tydsk.	

b) for den övrige Skole:

Mandagen den 28 Septbr.

8-11.	Latin.	Kl. 4.
11-12.	Hist. og Geogr.	Kl. 1.
3-5.	Græsk.	Kl. 3.
5-7.	Hist. og Geogr.	Kl. 3.

Torsdagen den 1 Octbr.

8-10.	Græsk.	Kl. 4.
10-12.	Tydsk.	Kl. 4.
3-5.	Fransk.	Kl. 3.
5-7.	Tydsk.	Kl. 3.

Tirsdagen den 29 Septbr.

8-10.	Latin.	Kl. 2.
10-12.	Hist. og Geogr.	Kl. 2.
3-5.	Arithm. og Geom.	Kl. 4.
5-7.	Religion.	Kl. 4.

Fredagen den 2 Octbr.

8-9.	Latin.	Kl. 1.
9-10½.	Religion.	Kl. 3.
10½-12.	Fransk.	Kl. 4.
3-5.	Fransk.	Kl. 2.
5-7.	Tydsk.	Kl. 2.

Onsdagen den 30 Septbr.

8-11.	Latin.	Kl. 3.
11-12.	Hebraisk.	Kl. 3.
3-5.	Græsk.	Kl. 2.
5-7.	Religion.	Kl. 2. 1.

Löverdagen den 3 Octbr.

8-10.	Hist. og Geogr.	Kl. 4.
10-12.	Hebraisk.	Kl. 4.
2-4.	Arithm. og Geom.	Kl. 3.

Disciplenes Forældre og Værger samt andre Skolens Velyndere indbydes herved til at bære den offentlige Examens mundtlige Deel med deres Nærværelse.

F. P. J. Dahl,

Frederiksborg, den 10 Septbr. 1835.

Overlærer,

h. t. Vicarius Rectoris.

De Candidater, der i Aaret 1835 agtes dimitterede til
Universitetet, ere:

1. *Johan Clemens Tode Reinhard*, en Søn af afdøde Districtslæge i Frederiksborg *J. N. V. Reinhard*.
2. *Jacob Frederik Kinch*, en Søn af Cancellie-Secretair, By- og Birke-Skriver i Frederiksborg, Hr. *O. P. Kinch*.
3. *Hans Peter Duurloo*, en Søn af Musiklærer i Frederiksborg, Hr. *J. Duurloo*.
4. *Johan Ditlev Zepelin Recke*, en Søn af Major af Cavalleriet, Hr. *E. D. v. Recke*.
5. *Carl Frederik Wilhelm Bodenhoff*, en Søn af Premier-Major ved Husar-Regimentet, Hr. *F. v. Bodenhoff*.
6. *Jens Louisianus Muxoll*, en Søn af Kjøbmand i Maarum, Hr. *R. A. Muxoll*.
7. *Johannes Erlandsen*, en Søn af afdøde Skomagermester i Frederiksborg *F. C. Erlandsen*.